

Hillebrand Cornelis

De samenstelling van het gezin van Cornelis Jans is ten dele bekend. Niet bekend is wat de naam van de echtgenote van Cornelis Jans van Steendam is. Mogelijk heet ze Geertje of Geertien, omdat de oudste dochter van zoon Hillebrand de naam Geertje kreeg, mogelijk een vernoeming van oma. Wanneer Cornelis Jans in het huwelijk is getreden is evenmin bekend. Gezien de doop in 1660 van zoon Hillebrand zal de huwelijksdatum in de jaren daarvoor liggen.

Er zijn twee zonen bekend uit het huwelijk. Dat zijn Jan Cornelis, waarover meer in het volgende hoofdstuk, en Hillebrand Cnellis (of Cornelis). Deze zoon van Cornelis werd in het kasboek van de koopmansfamilie Hillebrants al genoemd. Hillebrandt werd gedoopt 8 juni 1660 te Onderwierum, als zoon van Cornelis Jans¹. Het is opnieuw in de zomer, rond of op zijn 24e verjaardag, dat Hillebrandt belijdenis doet van zijn geloof, op 6 juni 1684.

Huwelijk Hillebrant Cornelis met Ickjen Claesen

Het huwelijk van Hillebrand kwam ongeveer twee jaar nadat broer Jan met Martje Doekes was getrouwd. Na de afkondiging op 30 juni 1695 te Onderwierum werd op 4 augustus het huwelijk van Hillebrandt voltrokken te Eppenhuisen met de uit die plaats afkomstige Icke (of Hijke) Claesen ([Den Braber](#)). In het trouwboek wordt Hillebrand *de eerbare* genoemd. Na hun huwelijk gaan Hillebrant en Ickjen wonen in Onderwierum. Op 2 september 1695 kwam *Icke Claessen, huisvrouw van Hillebrand Cnellis, met att van Eppenhuisen*.

In de DTB van Eppenhuisen wordt een Haijcke Claesen vermeld bij een lijst onder de kop: *Bij mijn tijdt aengenomen ende aengewonnen in dese kleijne gemeijnte als volgen*. Dat was de tijd van predikant Albertus Tammens. Gezien de naam van een dochter zijn de ouders van Icke zeer waarschijnlijk Claes Dercks en zijn vrouw Sieicke, genoemd in de lidmatenlijst van Eppenhuisen. En mogelijk zijn *Focko Claesen*² *sone van Claes Dercks*, Elke en Ewe Claesen³ broers van Icke.

Verhuisd naar Rottum

Na enkele jaren in Onderwierum gewoond te hebben gaan Hillebrant en Icke wonen in Rottum. Volgens het lidmatenboek van Rottum komen op 2 juni 1698 *Hillebrant Cornelis ende IJckjen Claesen sijn huisvrouw van Onderwierum* met attestatie binnen.

Bethlehem en aankoop grond

Volgens het *Groot Staadt Boek van alle deser Provintie Landen*, kortweg wel de Spanheim registers genoemd (zie verderop) is in 1694 een Hillebrandt Cornelis gebruiker van 24 grazen land te Onderwijrum. In 1704 wordt hij opgevolgd door Jan Harrems. In 1698 zijn Hillebrandt Cornelis en Ike eigenaar van 104 grazen bij Rottum. Zij worden opnieuw in 1721 genoemd als huurders van 107½ grazen bij Rottum. Blijkbaar heeft hij in de tussenliggende jaren gras bijgehuurd. Opvallend is dat hij hier samen met echtgenote Ike wordt genoemd, terwijl uit de DTB blijkt dat zij in of voor 1708 al zou zijn overleden. Zie hierna.

¹ De tekst mbt Cornelis is onduidelijk. De eerste letters zijn onmiskenbaar 'Co', de laatste vier letters duidelijk 'elijs', de tussenliggende tekst lijkt op twee 'lln'. Een andere naam kan er echter moeilijk van gemaakt worden dan Cornelis.

² Focko Claesen huwde Trijnje Jacobs, uit Tinallinge, op 15 november 1696 te Tinallinge.

³ Ewe Claesen trouwde op 5 mei 1695 met Beeltien Lippes van de Mieden (op 20.10.1695 doop Claes te Oosternieland, geb te Uithuizermeeden; op 3.12.1698 (doop 4.12) zoon Jacob; en op 5 december 1708 met Frouk Gerrits van Middelstum

Hillebrant is in Rottum zijn afkomst uit Onderwierum niet vergeten. In het kasboek van de koopmansfamilie Hillebrands in Onderwierum staat op pagina 37 dat Hillebrant Cornellis tot Rottum op 21 februari 1704 wat koopt en op 13 juni alles betaalt.

Er zijn meer sporen van koop en verkoop gevonden.

- Bij de GA: 1706, 1 charter, ondertekend door Willem Alberda, zijn zegel is verloren. In dorso: kwijtingen, d.d. 1 en 3 mei 1728, van Gerhard Alberda van Dijksterhuis en van Clara Alberda douair. Alberda van Dijksterhuis q.q., ieder voor 1/2 door Hillebrant Cornelis.
- En een charter gedateerd 27 februari 1725 betreft een akte van verkoop en overdracht door Cornelis Jacobs en Aaltien Aarents echtelieden aan Hilbrant Cornelis van een half juk land te Raskwerd, grenzende ten noorden aan Peter Clasen meijer, ten oosten aan de erfgenamen van burgemeester Bourmeester, ten zuiden aan M.A. Meekhoff en ten westen aan de diaconie van Raskwerd en Baflo, voor een bedrag van 60 car. gld. Verleden voor Lambartus Eylerts, geconstitueerd redger te Huizinge.

Voorwerk klooster Rottum

De naam van het boerenbedrijf te Rottum van Hillebrandt en Icke was Bethlehem. Het gaat waarschijnlijk om een voorwerk of kloosterboerderij behorende bij een nonnenklooster te Rottum⁴. Deze koppeling tussen Bethlehem en Rottum valt ook te lezen in de inleiding van de Spanheimregisters. Daar staat in het 3de *Register van de bijnamen soo de Provincie plaetsen eertijts hebben gehad, soo wegens hare situatie als anders met de Carspels daer de t vinden zijn gemeld: Bethlehem v: Rottum*, waarbij v: staat voor vide, wat betekent zie bij.

Het Groot Staadt Boek van Andreas Spanheim

In het *Groot Staadt Boek van alle deser Provincie Landen*⁵ werd voor de periode vanaf 1632 tot en met 1719 genoteerd wie gebruikers waren van stukken provinciegrond. Opsteller hiervan was Andreas Spanheim, sinds 1682 *rentmeester deser Provincie vaste goederen*. Andreas Spanheim (1643 – 1727), gehuwd met Ida Geldorphius, was een zoon van Frederik Spanheim (hoogleraar in de Godgeleerdheid te Leiden, zie afbeelding) en Charlotte du Port. Hij schreef een dagboek⁶ onder de titel *Journael en aenteykeningh van 'tgeheen is gepasseert in en omtrent mijn ampt en qlte als rentmeester der vast goeder der provincie van Stadt en Landen beginnende met Ao 1683*. De beschreven periode hierin is 5 maart 1683 tot en met 23 juni 1691, en betreft aantekeningen aangaande zijn functie als rentmeester, een kwestie rond

⁴ Formsma, W.J. “De verhouding van het klooster Rottum tot het voorwerk Bethlehem en het kerspel Eelswerd”. Groningse Volksalmanak (1959) 88-93 dit moet ik nog lezen.

Uit Spanheimregisters:

Isebrant Jacobs te Bethlehem en Marrietien gebr: 90 gra: als ook nog 14 gra: te saemen 104 gra:

Ao:1642 de dogter Hille getr: an Haije Aeijsens en

Ao:1647 is Hille getr: an Jan Pieters

Ao:1667 de soon Lammert Jansen en Grietien

Ao:1677 Jan Sijwerts en Sijrt Mellens als voormonderen

Ao:1678 Corneis Harrems wedenaar

Ao:1684 Jacob Jans en Elsie

Ao:1698 Hillebrandt Cornelis en Ike

Ao: 1721 107 1/2 g. =Hillebrand Cornelis en Ike

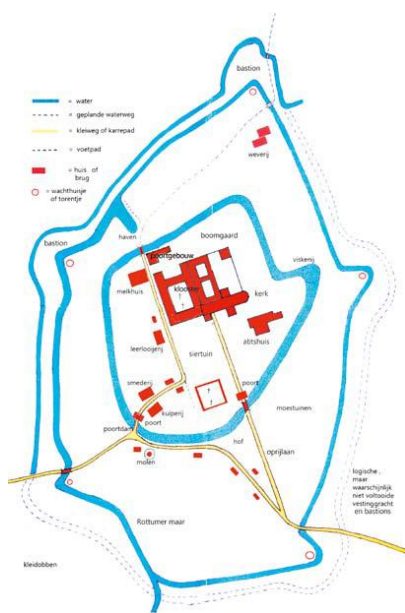
Ao: 1755 Ro.9 Hillebrand Jans

⁵ De tekst hiervan is te vinden in het Statenarchief van Rijksarchief Groningen inventarisnummer 2658 en getranscribeerd op het internet bij www.den-braber.nl.

⁶ Het werk is te vinden in de UB Groningen, coll hss 276.

de klerk Jacobus Pompejus, enkele stichtelijke overdenkingen over liefde, zonden en dergelijke en verder afschriften van brieven en officiële stukken.

Het klooster Juliana te Rottum, gewijd aan Juliana van Nicomedië, was een monnikenklooster, dat voor het eerst wordt genoemd in 1226. Het klooster bezat ongeveer 1180 hectare aan cultuurgrond en daarnaast twee derde van het eiland Rottumeroog (het derde deel was in handen van het Oldeklooster bij Kloosterburen). Het klooster had voorwerken te Uithuizen (Papekop), Rottum (Bethlehem), Doodstil (Langenhuis), Helwerd (Nijenhuis) en mogelijk ook Berg- of Barghuis (Borchues) te Kantens. Het voormalige voorwerk Bethlehem herbergde in de vijftiende en zestiende eeuw een begijnenconvent. In Van der Aa, *Aardrijkskundig woordenboek der Nederlanden*, uit 1839, lezen we: 'De Rottumer abdij van de orde der Benedictijnen wordt in een stuk van 1291 genoemd *Conventus Sanctus Juliani in Rothem*. Het klooster was van beiderlei kunne liggende het nonnenklooster uurs verder landwaarts in en droeg den naam van Bethlehem. Volgens eenen brief van 1529 zou er mede een St Anna Nonnenklooster van de Cistercienser orde bestaan hebben doch waarschijnlijk is dit hetzelfde klooster Bethlehem'. En op een website lezen we: 'Mag men A.J. v.d. Aa geloven, dan zou hier reeds in 1224 een klooster van dezelfde naam hebben bestaan echter ook wel St. Anna genoemd, waarover de abt van het klooster "Bethlehem" te Rottum het bestuur had. Uit het klooster St. Anna zou opgemelde abt in 1224 een monnik hebben doen halen en hem in een onderaardse spelonk hebben doen opsluiten omdat hij zich tegen de kruistochten zou hebben gekeerd. Veel is hierover reeds pro en contra geschreven, zodat wij ons de moeite om de waarheid hiervan te achterhalen kunnen besparen.'

De wegen zijn op de reconstructiekaart aangegeven in geel. Op deze kaart is de kleiweg van het voorwerk Bethlehem te zien, komend vanuit het zuidwesten. De weg splitste zich vóór de westelijke poort. De ene aftakking verliep via de poort – noordwaarts – naar het klooster en de rechter aftakking verliep buiten de binnengracht en was verbonden met de kleiweg uit het zuiden, komend van Eelswerd en Kantens. Een toegangsweg naar de kerk en het abtenhuis kwam via de zuidelijke poort uit op deze weg. De kaart laat zien dat er in Rottum, in tegenstelling tot veel andere wierdedorpen in de omgeving, geen sprake is van een radiaal verkavelingspatroon. Aan de noordzijde gaf een poort toegang tot een haventje en wellicht een pad naar Usquert.

Foto van de zuidzijde van de kerk. Foto door J.G. Kramer, omstreeks 1880

Tekening van het overgebleven restant van de kloosterkerk en de zuidvleugel van het klooster door D.E. Zuidhof, 1854

Gezin Hillebrant en Icke

Hillebrandt en Icke kregen vier dochters. In 1696 werd op den 2 december *Bededagh* Hillebrand Cnellis ende Icke Claessen een dochtertje gedoopt genaemt Geertje. Dat was in Onderwierum. Als hier de moeder van Hillebrand werd vernoemd, dan was Cornelis Jans van Steendam gehuwd met een Geertje⁷. De andere drie dochters werden in Rottum gedoopt. Op 10 juli 1698 werd Hillebrant Cornelis en Ickjen Claessen

haer dochter *Sijcke* gedoopt. Vanaf 1699 volgen de namen der kinderen die gedoopt zijn ten tijde van Gerhard van Oostbroeck, pastor tot Rottum⁸. Deze Gerhard noteert dan dat in 1700 op den 14 jan: is Hillebrant Cornelis, en Ickjen Claesens dochter, *Corneliske*, geboren zijnde den 13 dito gedoopt. *Respondit Parens*. En enkele jaren later, in 1704, valt te lezen dat den 18 nov: is Hillebrant Cornelis en Ickjen Claesens dochter, *Aeltjen Hillebrants*, geboren zijnde den 16 dito, *alhier van mij gedoopt. R. Doot.*⁹ Van Aeltje wordt dus gezegd dat ze overleden is, van Geertje is niet duidelijk wat er geworden is.

Bethlehem - Dorpsgezicht in de winter

Kerkelijk

De dochters *Sijcke* en *Corneliske* gingen naar school en kregen onderwijs van de predikanten. *Anno 1699 den 23 April hebb' ick, Gerhard van Oostbroeck, pastor tot Rottum, beginnen te*

⁷ Op 15 februari 1646 werd te Warfum een huwelijk gesloten tussen Cornelis Jansen en Geertien Dercks, beiden uit Warfum afkomstig.

⁸ Deze predikant was gehuwd met Magdalena Catharina Remnerers.

⁹ Zijn er meer kinderen? Is in het huwelijk van 14-03-1738 van Jakob Hillebrants, van Rottum, de naam van een zoon verborgen?

catechiseeren, en hebben sigh doenmaels als catechisanten ingestelt dese navolgende, waarna de namen van 15 catechisanten worden vermeld. Ook jonge kinderen kregen van hem aandacht: als schoolkinderen hebben de vragen voor mij opgesegt dese navolgende, en dan volgen 22 namen, waaronder de twee zussen Seke Hillebrants en Corneliske Hillebrants. Onduidelijk is om welk jaar dit gaat. Want de zussen Seke en Corneliske zijn geboren in resp 1698 en 1700. De opvolger van Van Oostbroeck was Wolter Liefstinck en ook hij pakte het kerkelijk onderwijs aan de jeugd op. Anno 1709 den 24 November heb ik Woltherus Johannes Liefstinck begonnen te catechiseren. De schoolgaande jeugd wordt niet vergeten: als schoolkinderen hebben dese navolgende kinderen de vragen voor mij opgesegt, waarna de namen van 5 kinderen volgen, waaronder opnieuw de zussen Seke Hillebrants en Corneliske Hillebrants. Op 3 november 1718 wordt Sieke Hillebrandts van Rottum aangenomen op belijdenisse hares geloofs. Hoe het verder ging met Corneliske is niet duidelijk, een huwelijk of kinderen heb ik niet gevonden.

In 1708, op 26 augustus, wordt Hillebrand verkozen tot *diacon*. Maar hij wordt geen diaken, want de tekst gaat verder met: *En dewijl hij sigh, om reden sijnes wedenaers stant, deser keure onttrocken heeft, is in zijn plaetse verkoren d'Eerb. Allert Berents*. Blijkbaar is dan zijn vrouw IJcke overleden. De genoemde Allert Berents woont of werkt ook op Bethlehem. 1700. *Den 2 sept. Trientjen Clasen, huijsvr. van Aldert Berents, op Bethlehem, met attestatie van de Mieden*. En even later lezen we: *Ao. 1705 Den 25 febr. Aldert Berents op Bethlehem, op belijdeniss sijns geloofs aangenomen*.

Later, op 19 augustus 1725, wordt Hillebrand verkozen tot ouderling, tegelijk met Writser Freriks. De bevestiging vindt plaats op 9 september. *Den 9 7br. en zijn voornoemde gekoren ouderlingen in haar bedieninge bevestight*.

Ook het personeel op de boerderij van Jan en Icke wordt lid van de gemeente te Rottum. Het gaat om de huishoudelijke hulpen Grietje Roelefs, later opgevolgd door Grietje Stevens, en Botte Derx, een boerenknecht. In 1705 wordt *Grietje Roelefs, dienstmaegt van Hillebrand Cornelis, met attestatie van Warfhuijsen* lid van de gemeente. En in 1711, *den 12 meert zijn dese de gemeinte op belijdenisse hares geloofs aangenomen, als Botte Derx van Hoogkerke dienstknegt van Hillebrand Cornelis op Bethlehem en Nijne Pieters, dienstmaagd van Frerik Jeltjes*. Twee jaar eerder volgde Botte catechesatie bij dominee Liefstinck. In datzelfde jaar 1709 deed Grietje Stevens van Oldekerke, dienstmaagd van Hillebrand belijdenis: *Den 2 junij is op belijdenisse hares geloofs de gemeente toegevoegt: Grietjen Stevens van Oldekerke, dienstmaagd van Hillebrand Cornelis op Bethlehem*.

Ao. 1705 Den 25 febr. Aldert Berents op Bethlehem, op belijdeniss sijns geloofs aangenomen. 1763. Den 29 junii zijn op beljdenis aangenomen: Sick[e] Pieters, en Elske Berents op Bethlehem

Huwelijk dochter Sieke Hillebrandts met Jan Ewes

Op 27 oktober 1720 huwde dochter Sieke met Jan Ewes van Warffum¹⁰, die belijdenis gedaan had te Warffum op 1 juni 1718. Op 27 oktober 1720 *zijn de E. Jan Ewes van Warffum en Seijke Hillebrands van Rottum, met attestatie van Warffum, na drij kondingen, alhier gecopuleert, zo staat in de DTB te Rottum*. Ruim twee weken later, op 10 november 1720,

¹⁰ In 1755 staat Jan Ewes als meijer te boek samen met zijn vader op diens bedrijf te Warffum. Vader Euwe Jacobs is sinds 1684 samen met vrouw Grietie meijer op dit bedrijf.. Toegangsnummer: 493 Inventaris van het archief van de families van Bolhuis, Arkema en van Zeeburgh te Warffum 17e-19e eeuw Akten opgemaakt als rechter van Eillerhuizen

wordt de akte met huwelijksvoorwaarden tussen Jan Ewes van Warffum en Sijcke Hilbrants van Rottum opgemaakt. Verleden voor Abel Eppes van Bolhuis, geconstitueerd redger van Middelstum¹¹. Op 13 maart 1721 wordt Jan Ewes met attestatie van Warffum ingeschreven in Rottum.

Kerkelijk

Op 13 juli 1727 werd Jan Ewes bevestigd als diaken te Rottum. 1727. *Den 15 junij versoghte de E. Pieter Bartels, om van zijn diaconije-dienst ontslagen te worden, het welcke aan hem is geaccordeert, en in des selvs plaatse is gekoren de E. Jan Ewes, de welke den 13 julij in zijn dienst bevestigt is.*

Op 14 mei 1730 *versoghte Jan Ewes ontslagen te zijn van zijn diakenschap, welck versoeck ingewillight* werd. Eppe Jans werd verkozen en *den 11 junij in zijn dienst bevestigt*.

Familie en vrienden

- Op 11 september 1732 is Jan getuige bij het huwelijk van zijn zwager Jan Remges (was 1 december 1715 te Oldenzijl getrouwd met zus Swanie) en Jantien Jacobs, in Warffum en Breede
- Op 14 oktober 1734 zijn ze getuige bij het huwelijkscontract tussen Hayke Engbers van Schiermonnikoog en Aaltjen, een dochter van zijn broer Jacob, op Ernstheem te Maarhuizen.
- Op 22 december 1749 is Jan als oom getuige bij het huwelijk van Edse Jacobs, een zoon van zijn broer Jacob
- Op 17 juni 1751 zijn Jan en Sieke in Adorp getuige bij het huwelijkscontract van Derk, een zoon van Jans broer Jacob.
- In 1755 is een Jan Ewes als oude oom getuige bij het huwelijk van Jan Cornelis Dorenbosch. Is dit de bedoelde Jan Ewes?
- Later zal deze Jan Ewes¹² getuige zijn bij het huwelijk van de neef Cornelis Jans en Lysebeth Harms Vegter in 1761. Daar wordt hij aangetrouwde neef genoemd, feitelijk was hij een aangetrouwde neef van de vader van de bruidegom.

Gezin

Op 21 september 1721 werden twee dochters van Jan en Seijke gedoopt, met de namen Aaltjen en Ike. Toegevoegd staat: *de laatste doot*. Op 14 mei 1724 lieten Jan Ewes en Seijke Hillebrants te Rottum een zoontje dopen, genaamd Hillebrand. Op 17 september 1728 *zijnde de dagh van de proef-predikatie* werd dochter Ijkjen gedoopt. Op 26 juli 1733 werd zoon Ewe gedoopt. Op 2 maart 1735, *zijnde bede-dagh*, werd hun zoon Cornelis gedoopt. Met de trieste toevoeging: *Doot*. Predikant was steeds Johannes Antonius Huisker, die sinds 1720 *de predikdienst* verzorgde te Rottum. Vanwege diens vertrek naar elders heeft op 27 januari 1737 *de pastoor van Bedum hier gepredikt en heeft gedoopt Jan Ewes en Sicke Hillebrants dochterke genaamt Geertjen*. De zoons Hillebrant en Ewe zullen later aanwezig zijn bij de bruiloft van Freerk Aijkes Vos en Martjen Cornellijs, 29 januari 1756. Bij Spanheim wordt een Hillebrand Jans vermeld. Hillebrand Cornelis is een broer van Jan Cnellis. Hillebrand Jans is de zoon van (Jan Hillebrand, de zoon van) Hillebrand Cornelis. Dan gaat het dus om de zoon of kleinzoon van de broer van de opa van Martje, blijkbaar wel halve neef genoemd, of achterneef.

Rottum (De eerste regel uit 1721, tweede regel uit 1755.)

¹¹ GA 616.67

¹² Op 4 juni 1755 wordt een akte opgemaakt van verpachting voor een periode van 9 jaar door Ewe Jans aan Jan Ewes en zijn vrouw Sieke Hilbrants van ca. 9 jukken land te Warffum, voor de som van 1725 car. gld., verleden voor Michiel van Bolhuis, taalman der geswoorne meente te Groningen. Zie GA, ..., 96

82.1 107 1/2 g. =Hillebrand Cornelis en Ike

Economisch

Bij de Groninger Archieven vinden we ook nog het volgende: *Akte van verpachting voor negen jaar door Claas Clasen en Dezerke Lubbers e.l. te Uithuizen van 26 grazen land onder de klokkenslag van Uithuizen, met dorsale aantekening waarbij Sieke Hillebrants, weduwe Jan Ewes, verklaart onder vaste beklemming verhuurd te hebben aan Klaas Roelfs en Grietje Claasen e.l. 26 grazen land voor de somma van fl. 100,- 's jaars. Met de conditien waarop door W. Ritzema aan Jacobus Jansenius te Warffum is verkocht 1¼ grazen land, onder vaste beklemming in gebruik bij Klaas Roelfs tegen een vaste huur van fl. 6,- 's jaars, 1726, 1786*

Verhuisd naar Warffum

In 1760 verhuisden Jan Ewes en zijn vrouw Sijcke naar Warffum. In het lidmatenboek bij 6 juli 1760 schrijft de predikant dat hij *het H. Avondmaal in goede vrede met mijn gemeente gecelebreert* heeft. Daarbij werden drie nieuwe leden van de gemeente aangenomen en zijn met goede attestatie van Rottum tot ons overgekoomen Jan Ewes en Sieke Hillebrands egtelieden.

Overlijden Jan Ewes en verkoop Bethlehem

In 1762 is Jan Ewes overleden. In dat jaar lezen we dat een akte wordt opgemaakt van verkoop en overdracht door Sieke Hilbrants wed. Ewes aan Sikko Peters van een boerderij genaamd *Bethlehem* te Rottum. De nieuwe eigenaar wordt het jaar erna bevestigd als diaken, zo lezen we in de DTB: *In de maand junii Pieter Reinders versoekende ontslag van het diakenschap, en hem sulks toegestaan zijnde, is wederom tot diaken verkoren Sicke Pieters op Bethlehem, en bevestigd in september 1763.* Het zal niet bij deze ene functie blijven.

1771. De E. Frerik Writzers, ouderling alhier, in april 1771 overleden zijnde, zijn in desselvs plaatze tot ouderlingen verkoren de E. Sicke Pieters op Bethlemen, afgaande diake..

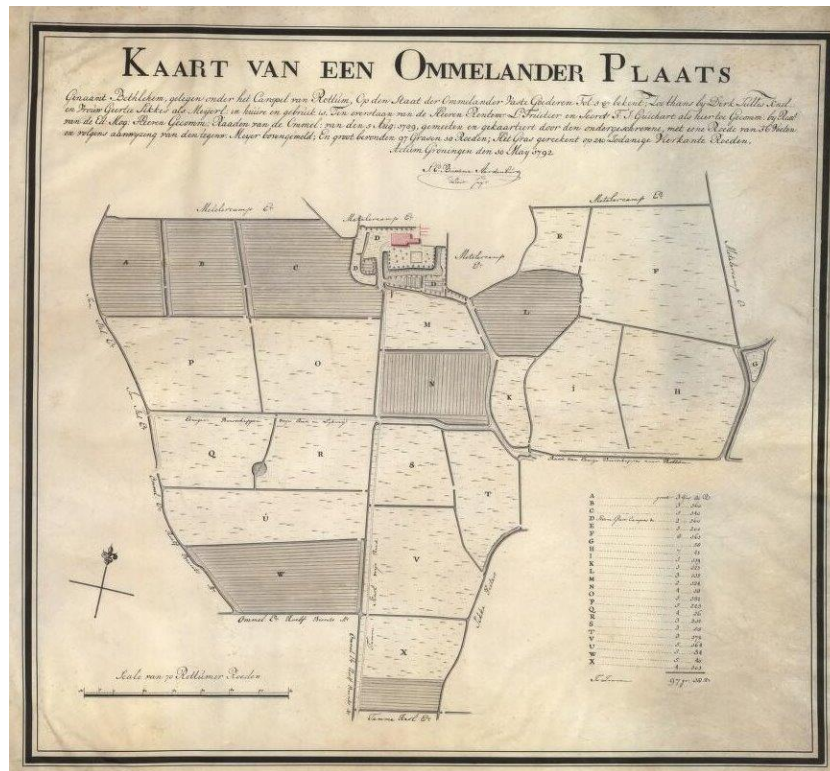
en de E. Harm Derks Knol op Nijenhuis en is tot diaken aangesteld de E. Sikke Derks Knol
1777. Den 26 dec. is voor de eerste maal consistoria gehouden door mij Wilh. Costerus pred. te Rottum zijnde toen leden van den kercke-raad als oud. Sicke Pieters op Bethl[ehem]

en Harm Dercks Knol op Nieuwenhuis, en als diac. Sicke Dercks Knol, en Writser Frerijks Cleverin...

Deze Sikke Peters wordt blijkens zijn grafschrift later nog ouderling, kerkvoogd en gecommiteerde raad der Ommelanden. *Anno 1803, den 14 junius, is de eersame Sikko Pieters. in zyn leven oud gekommiteerde raad der ommelanden. alsmede kerkvoogt ende ouderling der gemeente, woonagtig tot rottum op Bettelem, in den ouderdom van 71 jaren, 6 maanden ende eenige dagen overleeden.* Met als tekst erbij: *WAT IS DE WERELDT DOG HYR IN DIT AARDS PRIEEL / ALS ENKEL ONGEMAK IS HYR ONS WETTIG DEEL / NU GEEFT MY GODT DEN HEER MET HEM OOK EUWIGLYK / BY HEM TE ZYN GEKROONT OOK IN HET HEMELRYK / IK ZAL NU VOOR DEN HEER DEN SCHEPPER VAN HYR BOVEN / IN ZYNEN HOGEN TROON HEM ALTYT HEERLYK LOOVEN.*

Een half jaar later overlijdt zijn vrouw, Elske Berends. *Anno 1804, den 16 januarii, is de deugtame vrouw Elsche Berents, in haar levende weduwe van d.e. Sikko Pieters, woonagtig tot Rottum op Bettelem, in den ouderdom van 71 jaren, 9 maanden ende 4 dagen overleeden.* Bij haar de tekst: *WY ZYN BYNA OP EENE TYD IN 'T AARDSCHE DAL GEBOOREN / NU GAADT ONS LICHAAM BEID GELYK TOT STOF EN ASCHS VERLOREN / DRIE KINDER ZYN VAN ONS INT AARDSCHE DAL GEBLEVEN / DAT GODT HAAR ZO BESTIERD OOK TOT HET EUWIG LEVEN / DAT WAS MYN ENIG WENS, WAARNA DAT WY VERLANGEN / VOOR GODT ZYN HOGEN TROON IN*

GENAAD TE ZYN ONTFANGEN / DAN ZOULD WY VOOR DEN HEER ZYN GROTE MAJESTEIT / STAAN SINGEN TOT ZYN LOF IN ALLE EUWIGHEID.

Kaart van een Ommelanders plaats, genaamd Bethlehem, groot 97 grazen 18 roeden. Met afzonderlijke vermelding van de grootte der percelen. Meijerlieden: Dirk Knol en vrouw Geertie Sikkes. 1792, S.C. Buwama Aardenburg

Overlijden Sieke Hillebrants en erfenis

Sieke, weduwe van Jan, komen we nog op 14 juni 1769 tegen. Akte van verpachting en overdracht voor de tijd van negen jaar door Hendrik Willem Hoving namens Boudewyna Elyzabeth Frylinck, Hendrik en Willem Folkert Frylink, Hendrik Frylink en Adrianus Wymers als voogden over de minderjarige kinderen van Carel George Frylink te Terheyden, aan de gezworene J. Helmholt van 1½ gras land te Uithuizen, gebruikt door Jan Garbrants weduwe, grenzende ten noorden aan Jan Ewes weduwe, ten oosten aan de verkopers, ten zuiden aan de Hereweg, en ten westen ook aan de Hereweg, voor een bedrag van 150 gld. Groningen.

In 1777 overlijdt ook Sieke Hillebrants. Er is een uitvoerige inventaris opgemaakt na haar overlijden van al haar bezittingen¹³. Uitzoeken.

¹³ GA 734.797

Staat en inventaris van alle zodane goederen als de E. Sieke Hillebrants wedw van Jan Eeuwes op haar dodelijk dece heeft nagelaten.

Een boeren plaatse het Klooster genaamd door de overledene zelfs bewoond en gebruikt met de vaste beklemminge van 137 ½ jukken land zullende tot huure doen jaarlijks f 434,-

Binnenhuis goederen

1 Eiken kast met drie potten

1 Spiegel

27 Steenen schotels

34 Glazen en roemers

2 Tafels

5 Spoelkommen

1 ½ Dosijn porcelein

2 Steenen trekpotten

10 Stoelen 10 Kussens

Op het kamertje

1 Pultrum¹⁴

1 Bont kabinetje

1 Tafel

5 Stoelen met 4 kussens

1 Dosijn porcelein

2 Messchen kandelaars

2 dito Blaakers¹⁵

7 Steenen schotels

1 Messchen Strijk Iser

2 Koperen Coffij Potjes

1 Blikken Dito

5 Koperen Potjes en 1 Koperen pan

Keuken Goederen

1 Uurwerk

1 Cabinet

93 Steenen schotels en teljoors¹⁶

1 Barometer

2 Stelsels op de Lijst en Cabinet

1 Messchen bedpan

1 Lessenaar met een grote Bijbel

3 Tafels

1 Iseren Lugtrokken

32 Glazen en Roemers

1 Spiegel

3 Telderikken 1 Schenkbord

¹⁴ 1. Verhooging, kathedr, preekstoel. Na de M.E. spoedig veroud. 2. Schuin oplopende lessenaar, schrijftafel met schuin bovenzak 3. Bepaaldelijk. Zekere kleine soort van schrijfbureau met drie laden boven elkaar en daarboven een ruimte (waarin berging voor schrijfbuhoefien en derg.) die kan worden afgesloten met een aan den onderkant scharnierend, in dichten toestand schuin oplopend, in open toestand als schrijfvak dienend deksel, en waarvan het ondiepe bovenzak vaak aan drie kanten is omgeven door een laag hekje. Thans als naam van dit antieke meubelstuk nog welbekend. 4. Lessenaar waarop een boek zijn vaste (berg-) plaats heeft; schuin oplopende boekenstander. Uit WNT.

¹⁵ Een blaker is een lage kaarshouder met een platte voet, meestal voorzien van een handvat in de vorm van een oog of een steel. Ook heeft een blaker meestal rondom een opstaande rand, zodat gesmolten kaarsvet er niet af kan lopen. Voordat elektriciteit gemeengoed werd in gebouwen, werden blakers algemeen gebruikt als eenvoudige lamp of zaklamp. Blakers werden meestal van messing of koper gemaakt, in sommige gevallen ook wel van keramiek.

¹⁶ teljoor [bord] {ta(e)ljoor, teljoor [schotel, vooral dienend voor het snijden van vlees] 1441} < frans tailloir [hakbord], van tailler (vgl. taille).

13 Stoelen met 13 kussens
1 Messchen coffijpot
1 dito Schenkketel
4 Dosijn porcelein
1 Grote messchen schotel
15 Tinnen schotels en kuimen
1 Tinnen doorslag
6 Tinnen waterpotten
4 Trekpotten
18 Tinnen teljoors
4 Tinnen kandelaars
1 Tinnen schenkketel
6 Tinnen pullen
2 Boterklippen¹⁷
3 Tinnen koppen
4 Soutvaatjes
1 Tinnen mostertpul
2 Peperdosen

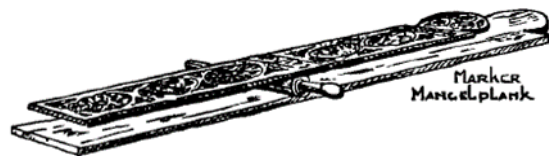
1 Iseren Zinkerknijper
2 Dosijn iseren messen en vorken
3 Theebussen
Eenig steengoed onder de tinnekast
Het heerdgoed in de keuken

De huisgoederen in de gang

2 Telderrickken met 24 telders
1 Iserrik met zijn annexen
8 Koperen Emmers
1 Mangelstok en enige mandjes¹⁸
8 Koperen ketels
1 Metalen Vijsel
1 Koperen akertje en koperen pan
1 Bank turfvat scherm
1 Messchen deksel op de asschedob

Agter keuken

18 Steenen schotels
12 Dito telders Een rik
Spinnewiel en haspel
1 Spiegel
1 Eiken Kevi¹⁹
2 Spindjes 1 Broodmes
1 Tafel en Banken
5 Stoelen 1 kussen
24 Tinnen lepels
2 Tinnen kommen 2 schotels

¹⁷ boterklip, [botervloot], bötterklip, voorwerp waarin de boter op tafel wordt gezet. Aldus omdat het van een draaibaar deksel, klep, voorzien is. Ook Gron. botterklip. Fig. voor: dun sneetje brood, omdat dit veel boter verslindt.

¹⁸ Bijna alles wordt gemangeld met een mangelstok en mangelplank. De rol ligt op tafel met een kledingstuk er omheen en met de plank wordt er overheen geschoven. Daarna moet men het opvouwen, opkreuken en dan opbergen.

¹⁹ Traliekas, etenskas met tralies, schapraai. Boere eetenskast

Eenig isergoed

10 Stoven

Eenig steengoed schotelkamer

Karnhuis

{ 1 Karn

Alle met { 3 Melktijnen

Kooperen { 2 Tobben 1 Bak-Emmer

hoepen { 2 Top-Emmers

1 Karn met iseren hoepen

2 Tijnen

2 Tobben

2 TopEmmers

1 Hakvat 1 Waschkarn

1 Botermald

3 Iseren Potten

5 Koperen Theeketels

1 Pannekoekspan

3 Koperen potten

1 Koperen Staartpanje

1 Koperen Potdekzel

Beddegoed

9 Bedden

14 Peulen

31 Kussens

13 Deekens gemeene

1 Japanse deeken

1 Spaanse deeken

7 Paar gordijnen met spreeden

5 Rossum kleeden

1 Confer

Enig spek en vleesch

Boerebeslag

3 Wagens 2 Zeeltuigen

2 Ploegen 3 Ploegzeeltuigen

3 Eijden

2 Wipkarren

1 Rolblok

1 Windmolen

1 Phaëton en toebehoren

1 Chans en drie gereiden

Nog enig paardetuig

4 Leeren Halsbouwen

3 Halsjukken

4 Paar Halsbouwen en Tetsen

1 Leij 1 Bodde 1 Teemtuig

1 Haverkist

5 Schuppen

7 Vorken

3 Gaffels

3 Greepen

1 Hooijkijp 5 Vleegels
3 Jukken
2 Schoffels
6 Rijven
2 Schraagen
1 Wrangelmold
4o Melkmolden
2 Kleerkorven
1 Halfmud en Streekel
1 Scheelvat
5 Zeeven
Eenig oud paalwerkshout
1 Rasp
3 Kruijwagens

Levendige Have
Paarden

3 Driejarige Ruins
2 Driejarige Merriën
5 Twenter Paarden
4 Enter Hengsten
3 Oude paarden
1 Vierjarige Merrie
2 Wagen Paarden

Rundvee

14 Gebeterde Koejen
5 Ongebeterde Vaerzen
7 Gebeterde Ossen
2 Ongebeterde Ossen
6 Twenter Ossen
7 Hokkelingen

Schapen

8 Oude schapen
18 Jonge schapen
3 Oude Swijnen
10 Biggen
10 Ganzen

Op de zolder

Enig zaad alsmeede
het nog ongedorschen
zaad in de schuur

Een huis staande te Warfum
aan de straat wordende tegenwoor=
dig door Jacob Pieters wed^w be=
woond doende jaarlijks aan de
pastorie van Warfum tot grond=
pagt 4 gulden om alle ses jaren
Een jaar huure geschenk

**Eigendommen van
Landerijen**

Den eigendom van een Heerdland

Groot 137½ Jukken het Clooster Warfum
Zullende onder eene vaste beklemmin=
ge aan de E: Euwe Jans Cnol verkogt
Jaarlijks tot Huure doen de sum=
ma van

39 Grasen beklemd land wordende
door Jan Heepkes te Wirdum ge=
bruikt 's Jaars voor

25¾ Grazen beklemd land op het
Sandt wordende door Luitjen
Luirts en vrouw gebruikt
's Jaars voor

12 Grasen op Uithuister Meden
wordende door Tijmen Jans
gebruikt Jaarlijks voor

9 Grasen vrij land mede al=
daar gelegen wordende
door Cornelis Bos gebruikt
's Jaars voor

2 Grasen vrij land mede al=
daar gelegen wordende door
Riender Jans gebruikt
Jaarlijks voor

225¼

Landerijen

3¼ Grasen beklemd land op de
Uithuister Meden gelegen wordende
door Berent Hoikes en vrouw on=
der een vaste beklemminge ge=
bruikt jaarlijks voor

26 Grasen met zijn quelder en aan=
was te Uithuisen gelegen wor=
dende door Claas Roelfs en
vrouw onder een vaste beklem=
minge gebruikt jaarlijks voor

1½ Jukken vrij land te Warfum
gelegen wordende door Freerk
Freeks²⁰ gebruikt 's Jaars voor

9 Jukken vrij land te Warfum
gelegen wordende door de
Hr Rentmeester Wichers
Gebruikt 's Jaars voor

10 Jukken beklemd land in den
Andel gelegen wordende door
Ate Klaassen en vrouw
gebruikt 's Jaars voor

4½ Jukken land in het Wes=
Ternieland wordende door

²⁰ GA 734, 804: Tjaaktjen Hindriks en haar man Freerk Freerks te Warffum, 1782-04-12

Benjamin Egberts onder
beklemminge gebruikt
46 Jukken te Tijnallinge
wordende door Gerrit Pieters
en vrouw onder beklemmin=
gebruikt 's Jaars

100¼

Landerijen

16 Jukken te Tijnallinge gelegen
wordende door Pieter Rienders
en vrouw onder beklemminge
gebruikt 's jaars
5 Jukken vrij land te Rasquert
gelegen wordende door Riender
Jans wed gebruikt jaar=
Lijks voor
2 Jukken aldaar gelegen worden=
de door Ipe Elles²¹ en vrouw
onder een vaste beklemmin=
ge gebruikt

23

100 ¼

225 ¼

348 ½

Heemsteeden

Een heemstede te Tijnallinge
wordende door Wierd Thies ge=
bruikt jaarlijks voor
Een heemstede te Rasquert
door Eibe Reinders gebruikt jaars
Een heemstede te Warfum
door Jacob Derks gebruikt Jaars
Een heemstede op de Uithuister
Meden door Meerten Immes wed
gebruikt jaarlijks voor
Een heemstede te Warfum
door Albert Hindrix gebruikt
Een 32ste portie in het smakschip
De Ommelander genaamd volgens
Reeder Cedulle in dato den
12 October 1763
Een 32ste portie in het Coffe=
Schip het Huis ten Dijse
genaamt volgens reeder

²¹ GA 734, 804: Ipe Elles en zijn vrouw Anje Fokkes te Warffum, 1803-02-07

GA 587, 213: Huwelijkscontract tussen Ipe Elles en Anje Fockes. Dedigsliden: Arijs Alberts, Waalke Eijses, Focke Jans, Jan Fockes . Datering: 1750 mrt. 6 Zie ook Toegang 587, Inv.nr. 455.2

Cedulle in dato den 1 Junij
1761

Versegelingen

Obligatien

Linnen

90 Lakens
18 Wijtels
24 Paar kussen teeken
13 Peul lakens
60 Servetten
16 Tafellakens
Een stuk onversneden wit linnen
37 Mans hemden
53 Vrouwen hemden
10 Bonte gordijnen

Silver

Een silveren trekpots gemerkt J:E:K SH 1761 (Jan Ewes Knol en Sieke Hillebrants, ter gelegenheid van ?)
Een brandewijn kop gemerkt HK 1695 (vader Hillebrant Cornelis, huwelijk)
Een dito gemerkt TR
Een ronde kop gemerkt AI:DB
Een ronde groter ongemerkt
Twee roomkommetjes gemerkt J:E:K SH 1761 (Jan Ewes Knol en Sieke Hillebrants)
Een silveren beeker gemerkt EI:GD 1682 (schoonouders Eeuwe Jacobs en Grietje Derks, huwelijk)
Een idem gemerkt KD:SI 1666 (Claes Dercks en Siecke, grootouders van moeders kant, huwelijk)